

Synspunkt

Styr oversvømmelser med langsommere vandløb

Af Bent Lauge Madsen
Kirkensgaardvej 38
7620 Vandborg
Tlf.: 40296592
bent@laugemadsen.dk

Han er en af arkitekterne bag den økologisk orienterede vandløbslov fra 1983.

■ Vand har fyldt meget i år. I kældre, ved landbrugsmøder, i aviser og i TV, og ikke mindst på landmændenes marker ved vandløbene. Vel har det regnet meget. Og vel ligger de oversvømmede marker lavt, nogle af dem under havets overflade. Men det distraherer ikke landmænd og deres politikere. Synderen er, i landmandens øjne, den kommunale vandløbsforvaltning: De laver ikke ordentligt arbejde. De skal rydde vandløbet for planter og andet miljøpjet, som bremser vandet. Vandløbene skal gøres større, så vandet så hurtigt som muligt kan komme ud i havet. Landbruget vil have en ny vandløbslov som den var i gamle dage. Det er budskabet i mange aviser (f.eks. *Jyllands-posten* 25/8), i landbrugsblade (f.eks. *Effektivt Landbrug* 23/9) og fra Landboforeningerne. De budskaber er ganske langt fra den faglige virkelighed.

Vandløb tilpasser sig klimaet

Naturlige vandløb har den størrelse, vandløb skal have. De følger sig efter det rindende vands kræfter. Vandløbet justerer sin størrelse efter, hvor meget det regner. Ikke fra måned til måned, knap nok fra år til år. Men et klimaskift med mere regn, som vi nu er udsat for, vil udvikle vandløbet til nye dimensioner, der skal føre vandet af sted. Det behøver vi ikke at hjælpe vandløbet med ud over, at det skal have lov at udfolde sig naturligt: Det skal igen slynge sig, og det skal have den eng tilbage, den slynger sig i sig, og som den selv har skabt.

Det naturlige vandløb er så viseligt indrettet, at det skåner sig selv for de store ødelæggende kræfter, når det virkelig topper, f.eks. ved tødbrud. Det overskydende vand undviger, som gennem en sikkerhedsventil, op over bredden og ind over engen. Her taber det sine kræfter. Her holder det pause, indtil der igen bliver plads i åen til, at det roligt kan løbe gennem de bremsende slyngninger videre ud mod havet. Vandet skal løbe langsomt.

Denne åens sikkerhedsventil har vi fjernet i vore udrettede, udvidede, og hårdt vedligeholdte vandløb. Vandet løber for hurtigt af sted. Mere og mere fylder det undervejs. Og så går det galt længere nede i vandløbssystemet. Sådanne oversvømmes Prag og Holstebro, hvor man har fjernet den naturlige vandbremse opstrøms. Sådanne blev store marker neden for Holstebro sidste vinter til en imponerende sø, fyldt med vand, der burde være gemt til bedre tider oppe ved de små åer ved Herning. Løsningen er ikke at udvide åerne nedenfor, så oversvømmelsen eksporteres. Importen skal bremses ved at lave mange og små oversvømmelser. Åer og bække heroppe skal have deres slyngninger igen. De skal, sammen med plante-

grusbanker, bremse vandet. Åen skal have sit sikkerhedsbælte tilbage, så den store vandføring kan løbe herud og vente i køen, til der bliver plads i åen.

Landbrug væk fra åen

Oversvømmede marker blev et voksende problem, da landbrugets majs og kartofler rykkede tæt på åen. De rykkede ind i åens sikkerhedsbælte, ind i oversvømmelserne. Det kan og skal ikke løses ved, at oversvømmelserne rykkes væk. Det er landbruget, der skal væk fra oversvømmelserne. Det har hele samfundet, også landbruget, brug for. På smukkeste vis forenes miljø- og klimaindsatsen.

Først når åen bliver forenet med sine omgivelser, kan den igen blive det landskabsdræn, der sender de store vandmængder ud i havet med mindst mulig risiko for store oversvømmelser undervejs. Landbrugets forurening holdes på afstand af åen også. Det turde være i tråd med Fødevareministerens melding (*Landbrugsavisen* 7/10): »Landbruget skal producere mere, men forurene mindre«. Korn, raps og majs skal op i højden, hvor åen ikke kan nå dem. Brug så engen som stødpude mellem å og mark. Afbryd drænene, hvor de høje marker går over i engen. Okker, sand, fosfor og nitrat skal ende her, og det, som når ud i åen, kan føres tilbage, når åen går over sine bredder.

Fra tanke til virkelighed

EU's nye planforslag (*Politiken* 11/10) for landbrugsstøtte kan rumme rige muligheder. En tredjedel af hektarstøtten skal være betinget af klima- og miljøforbedringer. Her er det en oplagt start at genforene åen med sin eng: Vi får et filter for landbrugets overskuds-næringsstoffer. Vi får en stødpude for de store vandmængder. Vi får vor ådals natur tilbage.

Slipper ådalens enge ud af majsdyrkerens greb, så åbner den nuværende vandløbslov for at styrke indsatsen, der har gjort Danmark til frontløber for mere naturlige vandløb. Og vi kommer i front med at bruge naturen, når vi skal møde klimaudfordringens oversvømmelser.

Men skal vi endelig have en nyere vandløbslov, så vil jeg foreslå, at § 1 kommer til at lyde (nyheder i fed):

§ 1: Vandløbene og deres naturlige omgivelser skal sikre at de kan benyttes til afledning af vand på naturlig vis.

Stk. 2: Foranstaltninger i det enkelte vandløb skal ske under hensyntagen til de miljømæssige krav til vandløbskvaliteten, og må ikke hindre den frie forbindelse mellem vandløbet og dets naturlige omgivelser.

Videre læsning:

AN nr. 1-2008: Når marken bliver våd – en selvskabt plage.

AN nr. 2-2011: Mange bække små... – lavbundsjord og oversvømmelser.

Eksempel på et brev (pdf) fra en landboforening: <http://bit.ly/rDTVox>